C/2024/1761

22.3.2024

P9_TA(2023)0321

Suhted Valgevenega

Euroopa Parlamendi 13. septembri 2023. aasta resolutsioon suhete kohta Valgevenega (2023/2041(INI))

(C/2024/1761)

Euroopa Parlament,

— võttes arvesse oma varasemaid resolutsioone Valgevene kohta,

— võttes arvesse nõukogu 12. oktoobri 2020. aasta ning 21. ja 22. oktoobri 2021. aasta järeldusi Valgevene kohta,

— võttes arvesse 15. detsembril 2021. aastal Brüsselis toimunud idapartnerluse tippkohtumisel tehtud ühisavaldust,

— võttes arvesse G7 välisministrite 4. novembri 2022. aasta avaldust Valgevene kohta,

— võttes arvesse liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja Josep Borrelli 3. märtsi 2023. aasta avaldust Aless Bjaljatski ja teiste inimõiguste kaitsjate süüdimõistmise kohta ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja Josep Borrelli 17. jaanuari 2023. aasta avaldust opositsioonijuhtide ja ajakirjanike kohtuprotsessi kohta Valgevenes,

— võttes arvesse ÜRO Valgevene inimõiguste olukorra eriraportööri Anaïs Marini 4. mai 2022. aasta ja 20. juuli 2022. aasta aruandeid ÜRO Inimõiguste Nõukogule, ÜRO ekspertide 10. oktoobri 2022. aasta nõudmist viivitamata vabastada vangistatud Nobeli rahupreemia laureaat Aless Bjaljatski ja teised õiguste kaitsjad Valgevenes ning ÜRO inimõiguste pressiesindaja Ravina Shamdasani 3. märtsi 2023. aasta kommentaari inimõiguste kaitsjate süüdimõistmise kohta Valgevenes,

— võttes arvesse Valgevene 25. augusti 1991. aasta deklaratsiooni Nõukogude Liidust iseseisvumise kohta,

— võttes arvesse 27. juulil 1990 vastu võetud Valgevene Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi riikliku suveräänsuse deklaratsiooni,

— võttes arvesse Valgevene Ülemnõukogus 10. detsembril 1991. aastal ratifitseeritud Belavežje leppeid, millega anti teada, et Nõukogude Liit lakkab eksisteerimast,

— võttes arvesse Valgevene Vabariigi põhiseadust, mis võeti vastu 15. märtsil 1994. aastal,

— võttes arvesse inimõiguste ülddeklaratsiooni, Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni põhikirja, kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelist pakti, piinamise ning muu julma, ebainimliku või inimväärikust alandava kohtlemise ja karistamise vastast konventsiooni ja kõiki teisi inimõiguste konventsioone, millega Valgevene on ühinenud,

— võttes arvesse 25. juuni 1993. aasta Viini deklaratsiooni ja tegevuskava,

— võttes arvesse tuumarelvade leviku tõkestamise lepingut,

— võttes arvesse Budapesti memorandumit julgeolekutagatiste kohta,

— võttes arvesse Human Rights Watchi 2022. aasta maailmaaruande peatükki Valgevene kohta,

— võttes arvesse rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise ÜRO konventsiooni,

— võttes arvesse Euroopa Nõukogu inimkaubandusevastase võitluse eksperdirühma 28. juuni 2022. aasta aruannet Euroopa Nõukogu inimkaubanduse vastu võitlemise konventsiooni rakendamise kohta Valgevenes,

— võttes arvesse ÜRO inimõiguste ülemvoliniku 4. märtsi 2022. aasta ja 3. veebruari 2023. aasta aruannet inimõiguste olukorra kohta Valgevenes enne 2020. aastal toimunud presidendivalimisi ja pärast neid,

— võttes arvesse Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni (OSCE) Moskva mehhanismi 11. mai 2023. aasta aruannet tõsise ohu kohta OSCE inimmõõtmele Valgevenes alates 5. novembrist 2020,

— võttes arvesse Rahvusvahelise Tsiviillennunduse Organisatsiooni 2022. aasta juuli teabekogumismissiooni uurimisaruannet sündmuse kohta, mis hõlmas Ryanairi lendu FR4978 Valgevene õhuruumis 23. mail 2021,

— võttes arvesse Euroopa Nõukogu Parlamentaarse Assamblee 27. aprilli 2023. aasta resolutsiooni 2495 (2023), milles käsitletakse Ukraina laste ja muude tsiviilisikute väljasaatmist ja sunniviisilist ümberasustamist Venemaa Föderatsiooni või ajutiselt okupeeritud Ukraina territooriumidele ning tingimuste loomist nende turvaliseks tagasipöördumiseks, selliste kuritegude peatamiseks ja kuritegude toimepanijate karistamiseks,

— võttes arvesse Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (ILO) 20. märtsi 2023. aasta otsust GB.347/INS/14(Rev.1) ja selle 12. juuni 2023. aasta resolutsiooni meetmete kohta, mida haldusnõukogu soovitas ILO põhikirja artikli 33 alusel Valgevenega seoses,

— võttes arvesse kodukorra artiklit 54,

— võttes arvesse väliskomisjoni raportit (A9-0258/2023),

A. arvestades, et kolm aastat pärast 9. augusti 2020. aasta võltsitud presidendivalimisi süvendab Aljaksandr Lukašenka ebaseaduslik režiim Valgevene rahva vastu suunatud süstemaatilisi repressioone, mis laieneb kõigile ühiskonnarühmadele, sealhulgas kaitsetutele ja tõrjutud isikutele; arvestades, et kohtud on poliitiliselt motiveeritud süüdistuste alusel määranud mitmesuguseid karistusi rohkem kui 3 000 inimesele ja üle 1 500 inimese on endiselt poliitilistel põhjustel vangistatud, samal ajal kui tuhandeid teisi inimesi piinatakse, et mitte sellist staatust tunnistada, ja nad elavad pideva hirmutamise, ähvarduste ning võimaliku vahistamise ja nende vastu esitatud fabritseeritud süüdistuste surve all; arvestades, et Aljaksandr Lukašenka režiim on kriminaalsüüdistuste alusel teinud sadu poliitilisi süüdimõistvaid otsuseid, sealhulgas võtnud ära peaaegu 100 Valgevene juristi litsentsid, sulgenud sadu meediakanaleid ja kustutanud registrist üle 1 000 valitsusvälise organisatsiooni; arvestades, et paljusid meediaettevõtjaid ja ajakirjanikke on sunnitud Valgevenest põgenema ja taasalustama oma tegevust eksiilis, peamiselt Leedus ja Poolas; arvestades, et üle 30 ajakirjaniku ja meediatöötaja on fiktiivsete kriminaalsüüdistuste alusel endiselt vangistatud; arvestades, et neli suurt sõltumatut ametiühingut ja Valgevene demokraatlike ametiühingute kongress suleti ning vähemalt 14 nende juhti ja liiget vangistati; arvestades, et vabastatud poliitvangid kogevad äärmist diskrimineerimist, kuna režiim keelab nende vaba liikumise ning takistab juurdepääsu tööturule, pangakontodele ja muudele finantsvaradele; arvestades, et režiimi tegevus ning arsti- ja õigusabi puudumine on põhjustanud poliitvangide, nende seas Vitold Ašuraki, Dzmitrõi Dudoitsi, Aljaksandr Vihhori, Mikalai Klimoviczi, Dzmitrõi Sarokini ja Aless Puškini surma; arvestades, et ainuüksi viimastel aastatel on umbes 300 000 valgevenelast riigist lahkunud hirmus sarnase saatuse ees;

B. arvestades, et ÜRO inimõiguste ülemvoliniku aruannetes olukorra kohta Valgevenes võrreldakse Aljaksandr Lukašenka režiimi repressioone inimsusvastaste kuritegudega;

C. arvestades, et vastavalt 2023. mais ja juunis möödus kolm aastat Valgevene opositsiooniblogija Sjargei Tsihhanovski ja Viktar Babarõka vahistamisest poliitiliselt motiveeritud süüdistuste alusel, kui nad kandideerisid Valgevene presidendiks; arvestades, et poliitvang ja Euroopa Valgevene kodanikukampaania aktivist Palina Šarenda-Panasjuk otsustas loobuda oma Valgevene kodakondsusest, protestides kohutavate vanglatingimuste vastu, ning pärast ametliku taotluse täitmist saadeti ta psühhiaatrilisele läbivaatusele ja tema asukoht on sellest ajast saadik olnud teadmata;

D. arvestades, et Valgevenes hoitakse vähemalt 1 300 puuetega last asutustes, millel on probleeme nõuetekohase diagnoosimise, hariduse või sotsiaalse taasintegreerimisega ning kus puudub avalik aruandekohustus ja läbipaistvus;

E. arvestades, et rahvusvaheline kogukond, sealhulgas EL ja selle liikmesriigid, ei tunnustanud võltsitud presidendivalimiste tulemusi ega tunnusta Aljaksandr Lukašenkat Valgevene presidendina; arvestades, et Valgevene ametivõimud ei uurinud 2020. aasta augustis pärast pettuslikku presidendihääletust tulemuslikult levinud väiteid selle kohta, et õiguskaitseametnikud piinasid ja väärkohtlesid rahumeelseid meeleavaldajaid;

F. arvestades, et režiim kõrvaldab kõik, mis on riigi poliitilisest pluralismist alles, sh eelseisva erakondade nn ümberregistreerimisega, mis tõenäoliselt viib kõigi erakondade, välja arvatud režiimi toetavate erakondade likvideerimiseni; arvestades, et 2022. aasta veebruari uue põhiseadusega luuakse uued ebademokraatlikud institutsioonid, mille ainus eesmärk on tagada režiimi võimuhaaramine ja mis võtab parlamendilt viimase näilise hääleõiguse poliitilise protsessi üle;

G. arvestades, et 2022. aasta jaanuaris jõustusid Valgevene karistusseadustiku muudatused, millega kehtestati taas kriminaalvastutus registreerimata organisatsioonide tegevuses osalemise eest; arvestades, et praegu ei tegutse riigis seaduslikult ühtegi inimõiguste organisatsiooni; arvestades, et 2022. aasta mais laiendasid ametivõimud pärast karistusseadustiku uute muudatuste jõustumist surmanuhtluse kohaldamist terroriaktide katsele – sellist süüdistust kasutati varem poliitiliste aktivistide kohtuprotsessides; arvestades, et 2022. aasta juulis allkirjastas Aljaksandr Lukašenka seaduse, mis võimaldab karistusseadustiku 48 artikli alusel ellu viia uurimisi ja kohtuprotsesse tagaselja; arvestades, et 2023. aasta jaanuaris võttis Aljaksandr Lukašenka režiim vastu seaduse, millega võetakse kodakondsus ära eksiilis viibivatelt isikutelt, keda süüdistatakse nn äärmuslusega seotud kuritegudes, ning see nimekiri hõlmab nüüd enam kui 2 000 isikut;

H. arvestades, et Aljaksandr Lukašenka režiim õõnestab ohtlikul määral Valgevene suveräänsust, kuna muudab selle Venemaa satelliitriigiks ja võimaldab Venemaal neelata Valgevene nn liiduriiki, muutes enamiku valgevenelaste selge tahte vastaselt otsese okupeerimise ohu äärmiselt suureks; arvestades, et Aljaksandr Lukašenka on teinud ettepaneku sõlmida Valgevene, Venemaa ja Kasahstani vahel liiduriigi pakt tuumarelvade jagamiseks;

I. arvestades, et Aljaksandr Lukašenka režiim hävitab edasi valgevenelaste rahvusliku identiteedi ilminguid, sealhulgas riigi keelt ja kultuuri; arvestades, et ta järgib agressiivset venestamispoliitikat meelevaldsete kinnipidamiste ja eelkõige kultuuritegelaste, sealhulgas kirjanike, kunstnike ja muusikute ning avalikult valgevene keelt kõnelevate inimeste jõhkra kohtlemise kaudu, samuti keelustades Valgevene rahvuslikud ja ajaloolised sümbolid, nagu valge-puna-valge lipp ja Pagonja vapp, ning sulgedes kirjastusi, erakoole ja valgevene keele kursusi;

J. arvestades, et Aljaksandr Lukašenka režiim tõrjub jätkuvalt rahvus-, usu- ja seksuaalvähemusi, eelkõige leedu ja poola etnilisi kogukondi, kiusates taga nende juhte, nagu Andrzej Poczobuti, ning sulgedes leedu- ja poolakeelseid haridusasutusi, kaotades hariduse nende etnilistes keeltes ja hävitades poola memoriaalkalmistuid; arvestades, et samuti represseerib ta jätkuvalt usukogukondi ja üksikisikuid, rikkudes õigust usu- ja veendumusvabadusele; arvestades, et arvukaid roomakatoliku, protestantlikke, õigeusklikke ja kreekakatoliku preestreid ja pastoreid on kiusatud mitmel viisil taga alates rahatrahvidest kuni pika vanglakaristuseni; arvestades, et Valgevene õigeusu kirik teenib paljudel juhtudel režiimi huve, sealhulgas toetab Venemaa agressioonisõda Ukraina vastu; arvestades, et endine Grodna peapiiskop Artsemi Kištšanka, kes oli Moskva alluvuses Valgevene õigeusu kiriku – Valgevene eksarhaadi – ainus hierarh, kes mõistis hukka vägivalla, mida Aljaksandr Lukašenka režiim kasutas 2020. aastal rahumeelsete meeleavaldajate vastu, saadeti pensionile, mille ajal teda ahistati, mis mõjutas tema tervist ja kiirendas tema surma;

K. arvestades, et LGBTI kogukonna liikmed Valgevenes seisavad silmitsi üha ulatuslikuma süsteemse diskrimineerimise ja vägivallaga; arvestades, et Valgevene võib kehtestada LGBTI kogukonna liikmete nn propagandat käsitlevad õigusaktid, mis sarnanevad Venemaa omadega; arvestades, et valgevenelased, kes elavad, töötavad või otsivad varjupaika Venemaal, on Valgevene ametivõimude rahvusvaheliste repressioonide suhtes kõige kaitsetumad;

L. arvestades, et Valgevene ametiasutused kasutavad sageli jälgimist, veebitsensuuri ja desinformatsiooni, rakendades elanike kontrollimiseks tehnoloogiat; arvestades, et see repressiivne tava on järjekordne samm digitaalse autoritaarsuse poole ja inimeste digitaalõiguste mahasurumiseks Valgevenes, mille tulemuseks on kodanike üha suurem hirmutamine ja kodanikuühiskonna tegutsemisruumi ahenemine;

M. arvestades, et 2022. aasta oktoobris taganes Valgevene kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti esimesest fakultatiivprotokollist alates 8. veebruarist 2023, millega võeti ära ÜRO inimõiguste komitee volitused võtta vastu ja uurida inimõigustega seotud kaebusi Valgevene üksikisikutelt; arvestades, et see jättis valgevenelased ilma rahvusvahelisest kaitsest, kuna ei Inimõiguste Nõukogu ega Euroopa Inimõiguste Kohus saa valgevenelaste kaebusi käsitleda;

N. arvestades, et Aljaksandr Lukašenka ebaseaduslik režiim toetab aktiivselt Venemaa põhjendamatut agressioonisõda ja sõjakuritegusid Ukraina vastu ja on selle täielikud kaassüüdlased; arvestades, et režiim võimaldab ja toetab otseselt Venemaa sõjalist agressiooni Ukraina vastu ja terrorismivahendite kasutamist Venemaa poolt, nagu näitas Ryanairi lennu FR4978 marsruudi muutmine 2021. aasta mais ja teadaanne, milles tervitati Venemaa riiklikult toetatavat terroriorganisatsiooni Wagner Group; arvestades, et enamik valgevenelasi on vastu oma riigi osalemisele selles sõjas ja on seda näidanud, korraldades rahumeelseid meeleavaldusi – mille tagajärjeks on olnud vahistamised ja politsei väärkäitumine –, saboteerides Venemaa sõjavarustuse transporti ning ühinedes Valgevene polkudega, mis võitlevad koos Ukraina relvajõududega või toetavad neid; arvestades, et Valgevene on ainus surmanuhtlust rakendav Euroopa ja Kesk-Aasia riik, mistõttu takistab surmanuhtluse kasutamine igasugust vastupanu Valgevene osalemisele Venemaa Ukraina-vastases agressioonisõjas; arvestades, et EL ja NATO on Aljaksandr Lukašenka režiimi osalemise Venemaa Ukraina-vastases agressioonisõjas teravalt hukka mõistnud ning see on toonud kaasa organisatsioonide ühise lähenemisviisi, mis põhineb sarnastel või isegi ühistel hindamistel, ning arvestades, et ELi ja NATO koostööd tuleb sellele vastavalt tugevdada;

O. arvestades, et 27. aprillil 2023 mõistis Euroopa Nõukogu Parlamentaarne Assamblee ühehäälselt hukka Ukraina laste väljasaatmise, ümberõpetamise ja venestamise, kusjuures osa neist on saadetud Belaruskali omanduses olevasse Dubrava laagrisse; arvestades, et neid kuritegusid, milles Aljaksandr Lukašenka režiim osaleb, võib võrdsustada genotsiidiga;

P. arvestades, et Aljaksandr Lukašenka režiim ohustab otseselt ELi ja selle kodanike julgeolekut; arvestades, et seda tõendab Venemaa taktikaliste tuumarelvade paigutamise Valgevene territooriumile, keeldumine rakendada Valgevene Astravetsi tuumaelektrijaamas tuumaohutusnõudeid, tsiviillennu (Ryanairi lend FR4978) korraldatud kaaperdamine režiimi poolt, rände ja inimkaubanduse jätkuv ärakasutamine, agressiivse sõjaretoorika kasutamine alates 2020. aasta augustist ning Venemaa suurema sõjalise kohaloleku edendamine Valgevenes alaliste ühismanöövrite kaudu;

Q. arvestades, et Aljaksandr Lukašenka režiim sunnib jätkuvalt ELi-välistest riikidest pärit rändajaid Valgevene ning Läti, Leedu ja Poola vahelist piiri ületama; arvestades, et Valgevene piirivalvurid ja muud ametnikud piinavad ja väärkohtlevad muul viisil rändajaid, kellel takistatakse varjupaiga taotlemist või kes saadetakse tagasi;

R. arvestades, et Svjatlana Tsihhanovskaja juhitud Valgevene demokraatlikel jõududel on väljakujunenud struktuur, mis kogub pidevalt rahvusvahelist tunnustust, sealhulgas hiljuti moodustatud ühendatud üleminekuvalitsus, uuendatud koordinatsiooninõukogu ja Brüsselis loodud demokraatliku Valgevene esindus; arvestades, et ühendatud üleminekuvalitsus, eri demokraatlike opositsioonierakondade diasporaasse kuuluvad liikmed ja teised valgevenelased aitavad oluliselt kaasa poliitvangide, nende perekondade ja aktivistide jätkuvale aktiivsele toetamisele Valgevenes;

S. arvestades, et Svjatlana Tsihhanovskaja ja demokraatlike erakondade juhid on avalikult teatanud valgevenelaste Euroopa-püüdlustest;

T. arvestades, et vastuseks käimasolevatele repressioonidele on EL ja selle liikmesriigid võtnud Aljaksandr Lukašenka režiimi vastu piiravaid meetmeid, sealhulgas sanktsioonid 195 inimese ja 34 üksuse vastu, kes on otseselt seotud inimõiguste rikkumisega ja režiimi toetamisega; arvestades, et EL ja selle liikmesriigid on eraldanud üle 100 miljoni euro Valgevene rahva ja nende demokraatlike püüdluste toetamiseks;

U. arvestades, et Aljaksandr Lukašenka režiim piirab Valgevene vastu kehtestatud Lääne sanktsioonide mõju, kasutades Venemaa antud abi, näiteks Venemaa transpordi- ja sadamataristut Valgevene kaupade eksportimiseks, eelisjuurdepääsu Venemaa turule ja edasilükatud võlamakseid Venemaale ning sanktsioonidest kõrvalehoidmist;

V. arvestades, et Lääne sanktsioonide tulemusena vähenes Valgevene SKP 2022. aastal 4,7 % ehk oodatust vaid poole vähem; arvestades, et ELi import Valgevenest vähenes 2022. aastal eelmiste aastatega võrreldes rohkem kui poole võrra: 6,54 miljardilt eurolt 2021. aastal 3,19 miljardi euroni; arvestades, et Valgevene eksport Venemaale suurenes üle 40 %: 16,3 miljardilt USA dollarilt 2021. aastal 23 miljardi USA dollarini 2022. aastal; arvestades, et Valgevene eksport Hiinasse 2022. aastal peaaegu kahekordistus;

W. arvestades, et Aljaksandr Lukašenka režiim taastab nõukogudeaegse keskselt kavandatud majandusmudeli, eelkõige jaehindade reguleerimise, säilitades riigile kuuluvate ettevõtete tööstusliku tootmise kõrgel tasemel isegi siis, kui puudub nõudlus, ja surudes maha eraettevõtjaid, sealhulgas keelates välisinvestoritel müüa oma osalust Valgevene äriühingutes ja kehtestades eraomandi konfiskeerimist lubavad reeglid; arvestades, et Valgevene ei ole järginud ILO uurimiskomisjoni 2004. aasta peamisi järeldusi ning Aljaksandr Lukašenka režiim on jätkanud ametiühingutegelaste tagakiusamist;

X. arvestades, et tänu ELi toetusele saavad sajad valgevenelased praegu stipendiume ja paljud osalevad veebikoolitustel, et tugevdada oma kutseoskusi, ja et edaspidi osalevad nad kutsealases vahetuses;

Aljaksandr Lukašenka režiimi jätkuvad repressioonid ja ELi toetus represseeritutele

1. mõistab kõige karmimalt hukka Aljaksandr Lukašenka režiimi toime pandud pidevad repressioonid ning süstemaatilised ja laiaulatuslikud inimõiguste rikkumised, sealhulgas mitmed poliitvangide ja teiste poliitilistel põhjustel süüdimõistetud inimeste, nagu ajakirjanike, inimõiguste kaitsjate, sõltumatute ametiühinguaktivistide jt väärkohtlemise ja piinamise juhtumid, nende kinnipidamise ilma suhtlemisvõimaluseta ja neile ebapiisava arstiabi pakkumine; mõistab samuti hukka süüdimõistetute survestamise, mis väljendub nende sugulaste tahtlikus vahistamises ja süüdi mõistmises ning nende advokaatide litsentside tühistamises; on jätkuvalt solidaarne vaprate Valgevene inimeste ja kodanikuühiskonna organisatsioonidega, kes seisavad suveräänse, vaba ja demokraatliku Valgevene eest, kus valitsevad õiglus, rahu ja inimõigused, seades ohtu oma vabaduse ja elu;

2. nõuab, et Aljaksandr Lukašenka režiim lõpetaks vägivalla, piinamise, repressioonid ja propaganda teisitimõtlejate ja kritiseerijateks peetavate inimeste suhtes, vabastaks viivitamata ja tingimusteta kõik poliitvangid, nende pereliikmed ja kõik meelevaldselt kinni peetud isikud, kuulutaks välja universaalse amnestia kõigile alates 2020. aastast poliitilistel põhjustel vahistatutele ning võimaldaks võimu rahumeelset üleandmist pärast vabade ja õiglaste valimiste korraldamist;

3. kutsub Valgevene ametivõime üles viivitamata kaotama poliitvangide julmad, ebainimlikud ja alandavad eelvangistus- ja kinnipidamistingimused, sealhulgas arstiabi, põhiliste hügieenitoodete ning advokaatide ja pereliikmetega kohtumise keelamine; mõistab hukka nn ahelarestimise ehk kohtueelse kinnipidamise põhjendamatu pikendamise väiksemate õigusrikkumiste või väljamõeldud ekstremismisüüdistuste korral; on sügavalt mures selle pärast, et demokraatliku opositsiooni vangistatud juhid Viktar Babarõka ja Marõja Kalesnikava on salaja viidud haiglasse ning nende tervisliku seisundi kohta puudub igasugune teave; on samuti mures selle pärast, et kaua pole saadud teavet opositsioonipoliitikute Sjargei Tsihhanovski, Mikalai Statkevitši ja Maksim Znaki, ajakirjanike Ihar Losiku, Katsjarõna Bahvalava (varjunimi Andrejeva) Andrzej Poczobuti (kes on ka Valgevene poolakeelse vähemuse üks juhtidest) ja Euroopa Valgevene kodanikukampaania aktivisti Palina Šarenda-Panasjuki seisundi kohta;

4. kutsub Aljaksandr Lukašenka režiimi üles osutama viivitamata vajalikku arstiabi ja tagama nõuetekohase meditsiinilise järelevalve tõsiste haiguste ja terviseprobleemidega vangidele, kelle seas on Marõja Kalesnikava, Viktar Babarõka, Aless Bjaljatski, Rõgor Kastusjov, Irõna Melher, Galina Dzerbõš, Genadz Fjadõnitš, Marfa Rabkova, Vassil Berasnev, Vjatšaslav Areška, Uladzimir Gundar, Uladzimir Matskevitš, Mikalai Statkevitš, Alena Gnauk, Andrei Voinitš, Aljaksandr Fjaduta, Mikita Zalatarov, Dzmitrõi Zalomski, Aljaksei Gubitš, Vadzim Gurman, Antanina Kanavalava, Andrei Skurko, Darja Afanasjeva, Arseni Maisseitšõk, Igar Mints, Pavel Gantšarõk, Sjargei Batura, Vjatšaslav Daškevitš, Daniil Kastsjukjevitš, Mihhail Hamitsevitš, Palina Šarenda-Panasjuk, Andrzej Poczobut, Ksenija Lutskina, Marõna Markevitš, Javgen Ljulkovitš, Volga Tsõbulskaja, Volga Zalatar, Artsjom Bajarski, Pavel Kutšõnski, Uladzimir Malahhovski, Ruslan Slutski, Alena Mavšuk, Larõssa Kuzmenka, Kirõll Paltševski, Jurõi Prahharenka, Sjargei Veraštšagin, Vjatšaslav Ragaštšuk, Aljaksandr Kapšul, Raman Karanevitš, Vital Melnik, Aksana Zaretskaja ja Viktorõja Kulša;

5. kutsub Valgevene ametivõime üles lubama diplomaatidel ja rahvusvahelistel organisatsioonidel, sh meditsiiniga tegelevatel sihtasutustel, eelkõige Rahvusvahelisel Punase Risti Komiteel, külastada poliitvange, et nad saaksid hinnata nende olukorda ja anda abi; kutsub komisjoni, ELi liikmesriike ja rahvusvahelisi institutsioone, nagu Rahvusvaheline Punase Risti Komitee ja UNICEF, üles andma jätkuvalt süstemaatilist ja laiahaardelist toetust Valgevene poliitvangidele ja nende pereliikmetele, kes on rahaliselt ebakindlas olukorras, samuti karistust kandnud poliitvangidele, sealhulgas rahalist toetust ja abi meditsiinilise ja psühholoogilise rehabilitatsiooni jaoks;

6. nõuab, et algatataks sõltumatu uurimine režiimi poolt vahistatud poliitvangide surma ning aktivisti Raman Bandarenka armutu surnuks peksmise üle 2020. aasta novembris, mille põhjustasid väidetavalt erariietes politseinikud või nende esindajad, ning et selle kohta koostataks eksperdiarvamus;

7. kutsub Aljaksandr Lukašenka režiimi üles hoiduma igasugusest ahistamisest, sealhulgas endiste poliitvangide suhtes, kes on nüüdseks vabastatud; nõuab tungivalt, et režiim võimaldaks neil endistel vangidel elada oma elu vabaduses ning annaks neile täieliku juurdepääsu tööturule ja ühiskondlikule elule, samuti oma pangakontole ja varale; väljendab sügavat muret selle pärast, et väidetavalt kasutavad eriti suurte ELis asuvate ettevõtjate tarnijad Valgevene karistuskolooniates kinnipeetavate sunniviisilist tööd; kutsub kõiki ELis asuvaid ettevõtjaid üles lõpetama suhted Valgevene tarnijatega, kes kasutavad oma tarneahelates sunniviisilist tööd, sh nendega, kelle suhtes ei kohaldata veel piiravaid meetmeid, ning kutsub nõukogu üles kehtestama sanktsioone kõigi Valgevene ettevõtjate suhtes, kes kasutavad oma tarneahelates sunniviisilist tööd; väljendab heameelt selle üle, et hiljuti võeti vastu ILO resolutsioon, milles haldusnõukogu soovitab ILO põhikirja artikli 33 alusel võtta meetmeid seoses ühinemisvabaduse süstemaatilise rikkumise, demokraatliku ametiühinguliikumise mahasurumise ning sõltumatute ametiühingute juhtide ja aktivistide jätkuva tagakiusamisega Valgevene poolt, ning kutsub ILO liikmesriike üles sellele vastavalt tegutsema;

8. kordab, et Aljaksandr Lukašenka režiimi ühepoolne taganemine idapartnerluse poliitikast, millest teatati 28. jaanuaril 2021, ei ole legitiimne, sest see ei väljenda Valgevene rahva tõelist tahet ega nende püüdlusi vaba ja demokraatliku riigi poole;

9. mõistab veel kord hukka Aljaksandr Lukašenka režiimi otsuse, mille kohaselt Valgevene taganeb Århusi konventsioonist, mis on rahvusvaheline leping, millega rakendatakse inimõigust puhtale, tervislikule ja kestlikule keskkonnale;

10. nõuab, et ELi institutsioonid ja liikmesriigid uuriksid võimalust lubada Valgevene demokraatlike jõudude esindajatel, eelkõige Valgevene rahva seaduslikul esindajal Svjatlana Tsihhanovskajal ja kodanikuühiskonnal täita need tühjad kohad, mida varem kasutasid Valgevene ametivõimude esindajad kahe- ja mitmepoolsetel foorumitel, eelkõige idapartnerluse poliitika raames; kutsub komisjoni üles kaasama sõltumatud režiimiga mitteseotud Valgevene eksperdid Valgevene riiklike esindajatena sellistesse koostööprogrammidesse nagu „EU4Climate“ ja „EU4Environment“ ning muudesse algatustesse; julgustab välisasjade nõukogu esitama alalise kutse Valgevene ühendatud üleminekuvalitsuse juhile Svjatlana Tsihhanovskajale osaleda nõukogu Valgevene-teemalistel kohtumistel; kutsub liikmesriikide juhte ja teiste Euroopa poliitilise ühenduse osalejariikide poliitilisi juhte üles kaasama Valgevene demokraatliku liikumise Euroopa poliitilisse ühendusse, andes neile näiteks vaatlejastaatuse;

11. mõistab hukka poliitiliselt motiveeritud näidisprotsessid ja väljamõeldud süüdistused, mille eesmärk on hirmutada demokraatlike jõudude esindajaid ja toetajaid, kodanikuühiskonda, sõltumatuid meediakanaleid, sõltumatuid ametiühinguid, inimõiguste kaitsjaid ning rahvus-, usu- ja seksuaalvähemusi; mõistab hukka Valgevene ametivõimude 23. augusti 2023. aasta otsuse kuulutada väljapaistev Vjasna inimõiguste keskus ja kõik selle harud äärmuslikuks organisatsiooniks ning nõuab selle esimehe ja asutaja, Nobeli rahupreemia ja Sahharovi auhinna laureaadi Aless Bjaljatski ning tema kolleegide Valjantsin Stefanovitši, Uladzimir Labkovitši, Marfa Rabkova ja Andrei Tšapjuki viivitamatut vabastamist; mõistab eelkõige hukka hiljutise pikaaegse vanglakaristuse määramise Genadz Fjadõnitšile, Vassil Berasnjevile, Vjatšaslav Areškale, Marõna Zolatavale ja Ljudmila Tšekinale, samuti selliste demokraatlike jõudude juhtisikute nagu Svjatlana Tsihhanovskaja, Pavel Latuška, Marõja Marozi, Volga Kavalkova, Sjargei Dõlevski, Valerõi Tsapkala, Stsjapan Putsila ja Jan Rudziki tagaselja süüdimõistmise võimu haaramise vandenõu või äärmusorganisatsioonide moodustamise valesüüdistuste alusel; mõistab hukka demokraatliku opositsiooni juhtide Pavel Sevjarõnetsi ja Mikalai Statkevitši jätkuva vangistamise; mõistab hukka Aljaksandr Lukašenka režiimi piiriülesed repressioonid välismaal viibivate valgevenelaste vastu ning selle, et Venemaa seda represseerimist hõlbustab ja sellele kaasa aitab; nõuab tungivalt, et režiim lõpetaks viivitamata laste vanemate eestkoste alt äraviimise ja sellega ähvardamise, et karistada vanemaid protestimise või poliitilise aktivismi eest; julgustab nõukogu ja komisjoni otsima uusi võimalusi, et töötada kõigi Valgevenes viibivate poliitvangide vabastamise nimel;

12. nõuab tungivalt, et Valgevene ametivõimud muudaksid viivitamata ära kõik surmaotsused ja kehtestaksid viivitamata surmanuhtluse moratooriumi, mis oleks esimene samm surmanuhtluse täieliku ja püsiva kaotamise poole;

13. kutsub komisjoni ja liikmesriike üles võimaldama inimõiguste kaitsjatel, juristidel ja kodanikuühiskonna organisatsioonidel jätkuvalt osutada poliitvangidele ja nende perekondadele teenuseid, eelkõige sotsiaalabi, tervishoiuteenuseid ja avalikku kaitset; kutsub ELi ja liikmesriikide diplomaate üles kaasama ja toetama olemasolevatele raskustele vaatamata Valgevene kodanikuühiskonna esindajaid, inimõiguste kaitsjaid, sõltumatuid meediakanaleid, demokraatiameelseid rühmitusi ja poliitvangide perekondi;

14. kutsub komisjoni, liikmesriike ja Euroopa välisteenistust üles tegema koostööd rahvusvaheliste partneritega, nagu OSCE Moskva mehhanism ja ÜRO Inimõiguste Nõukogu, samuti inimõiguste kaitsjate ja kohaliku kodanikuühiskonna esindajatega, et tagada Valgevenes toimepandavate inimõiguste raskete rikkumiste ja inimsusvastaste kuritegude seire, dokumenteerimine ja nendest teatamine ning sellele järgnev süüdlaste vastutusele võtmine ja ohvrite õiguste tagamine; rõhutab väärtuslikku tööd, mida teevad Valgevenes ja väljaspool seda tegutsevad valitsusvälised organisatsioonid, kes dokumenteerivad piinamisjuhtumeid ja loovad seega olulise aluse Aljaksandr Lukašenka režiimi toime pandud kuritegude eest vastutusele võtmiseks tulevikus; avaldab veel kord toetust Valgevene vastutust käsitlevale rahvusvahelisele platvormile;

15. kordab oma nõudmist, et ELi liikmesriigid valmistaksid ette aluse süüdistuse esitamiseks Valgevene ametnikele, kes vastutavad valimispettuse ja inimõiguste raskete rikkumiste ja inimsusvastaste kuritegude eest või osalevad nendes, järgides eksterritoriaalse ja universaalse jurisdiktsiooni üldtunnustatud põhimõtteid; kordab ÜRO inimõiguste ülemvoliniku üleskutset, et kõik ÜRO liikmesriigid kaaluksid sel viisil töötamist vastutuse saavutamise nimel; toetab edasisi arutelusid selle üle, et luua Haagis rahvusvaheline kohus Valgevenes toime pandud inimõiguste rikkumiste käsitlemiseks;

Aljaksandr Lukašenka režiimi osalemine Venemaa agressioonisõjas Ukraina vastu

16. mõistab kõige karmimalt hukka Aljaksandr Lukašenka režiimi osalemise Venemaa põhjendamatus, ebaseaduslikus ja provotseerimata agressioonisõjas Ukraina vastu ning vaenukõne propageerimise, desinformatsiooni ja propaganda, mis väljendab Moskva sõjakat retoorikat; mõistab sellega seoses hukka režiimi laskemoona ja sõjatehnika massilise tarnimise Venemaa agressoritele, eelkõige komponentide tootmise Venemaa sõjaväele, samuti Venemaa vägede paigutamise Valgevenesse ja nende väljaõppe Valgevene instruktorite poolt, Venemaa ebaseadusliku ja riikliku toetusega terroriorganisatsiooni Wagner Groupi vastuvõtmise, agressiooniga liitumise ähvarduse koos vägede paigutamisega Valgevene-Ukraina piiri lähedale, mis seob Ukraina vägesid seal, ning Valgevene territooriumi, õhuruumi ja taristu kasutamise sissetungi alustamiseks, samuti jätkuvad raketirünnakud Ukraina sõjaliste ja tsiviilsihtmärkide vastu; märgib, et enamik valgevenelasi ei kiida seda mitmel viisil Venemaa agressioonisõjas osalemist heaks; väljendab täielikku toetust Valgevene aktivistidele, kes hakkavad agressoritele Valgevenes vastu, tekitades häireid raudteedel ja muudel tarneteedel, mida Venemaa sõjavägi kasutab, ning toetust Valgevene küberpartisanidele ja vabatahtlikele, eelkõige Kastus Kalinovski ja endisele Pagonja polgule, kes võitlevad vapralt koos Ukraina sõjaväega, et agressoreid tõrjuda; toetab täielikult nende vastuhakkajate abistamist;

17. mõistab hukka enam kui 2 150 lapse, sealhulgas orbude ebaseadusliku üleviimise Venemaa okupeeritud Ukraina aladelt nn vabaajalaagritesse Valgevenes, kus neid venestatakse ja neile tehakse ajupesu; mõistab teravalt hukka Valgevene Punase Risti osalemise Ukraina laste ebaseaduslikus väljasaatmises; toetab Ukraina prokuröre, kes uurivad Valgevene rolli sunniviisilises väljasaatmises, ning on seisukohal, et Aljaksandr Lukašenka enda ja tema režiimi tegevus võib samuti tähendada inimsusvastast kuritegu, milleks on Rahvusvahelise Kriminaalkohtu Rooma statuudi kohane elanike väljasaatmine või sunniviisiline ümberasustamine; on seisukohal, et Aljaksandr Lukašenka vastutab nende sõjakuritegude eest sama palju kui Vladimir Putin ja Maria Lvova-Belova, ning palub seetõttu Rahvusvahelisel Kriminaalkohtul väljastada Aljaksandr Lukašenka suhtes sarnane rahvusvaheline vahistamismäärus; kutsub nõukogu üles laiendama ELi sanktsioneeritud isikute nimekirja, et lisada need isikud, kes on seotud Ukraina laste sunniviisilise väljasaatmisega Valgevenesse;

18. nõuab suuremat koostoimet ja sidusust ELi strateegilise kompassi ja NATO strateegilise kontseptsiooni vahel, eelkõige seoses nende rakendamisega, et seista vastu Venemaa agressioonile Ukraina vastu ja Aljaksandr Lukašenka režiimi osalemisele selles konfliktis; rõhutab, kui oluline on tõhustada ELi ja NATO koostööd, et käsitleda kõiki asjakohaseid aspekte, mis on seotud Valgevene osalemisega Venemaa Ukraina-vastases sõjas; peab vajalikuks töötada välja ühine strateegia Valgevene iseseisvuse säilitamiseks, sealhulgas selle rahvusvaheline toetus, ning Valgevene demokraatiale üleminekuks ELi ja selliste rahvusvaheliste institutsioonide nagu OSCE, Euroopa Nõukogu ja G7 osalusel;

19. on seisukohal, et võimaldades Venemaa põhjendamatut agressioonisõda Ukraina vastu, on Aljaksandr Lukašenka režiim muutunud Venemaa toimepandud kuritegude kaasosaliseks, vastutades Ukrainale tekitatud hävingu ja kahju eest; on lisaks seisukohal, et Venemaa poolt Ukraina vastu toime pandud agressioonikuritegusid käsitleval rahvusvahelisel erikohtul peab olema pädevus uurida mitte ainult Putinit ning Venemaa poliitilist ja sõjalist juhtkonda, vaid ka Valgevene juhtkonda; nõuab seega, et ELi institutsioonid ja liikmesriigid võtaksid kõik vajalikud meetmed, et võimaldada Ukrainas toime pandud agressiooni- ja sõjakuritegudes, inimsusvastastes kuritegudes ja genotsiidis osalevate Valgevene ametnike kohtu alla andmist; väljendab sellega seoses heameelt sammude üle, mida on astutud Rahvusvahelise Kriminaalkohtu büroo loomiseks Ukrainas; nõuab, et EL ja selle liikmesriigid leiaksid seaduslikke võimalusi Valgevene juhtkonna ja seonduvate Venemaa sõjapingutustes osalevate Valgevene üksuste varade arestimiseks ja kasutaksid neid võimaluse korral Ukraina ülesehitamiseks;

20. nõuab, et EL ja selle liikmesriigid laiendaksid ja tugevdaksid Venemaa ja Valgevene vastu kehtestatud sanktsioonirežiimi ja kogu maailmas rakendatava inimõiguste rikkujate vastase ELi sanktsioonirežiimi raames sanktsioonide (piiravad meetmed) kohaldamisala ja võtaksid vastu uusi sanktsioone nende üksikisikute ja juriidiliste isikute suhtes, kes vastutavad inimõiguste raskete rikkumiste eest Valgevenes või osalevad nendes, sealhulgas karistuse määravad kohtunikud, prokurörid, õiguskaitseametnikud, vangla- ja karistuskolooniate ametnikud, propagandistid ning kurikuulsa KGB ning organiseeritud kuritegevuse ja korruptsiooni vastu võitlemise peadirektoraadi (GUBOPiK/GUBAZiK) agendid;

21. nõuab, et Valgevenele kehtestataks Venemaa vastaste sanktsioonidega samalaadsed sanktsioonid; nõuab, et Valgevenest pärit kaaliumkarbonaat, mis on režiimi peamine sissetulekuallikas, peaks jääma sanktsioonide loetellu ja seda ei tohiks lasta transportida ELi territooriumi kaudu, eriti kuna peamine kaaliumkarbonaadi tootja Belaruskali on otseselt seotud Ukraina laste ebaseadusliku üleviimise, venestamise ja neile ajupesu tegemisega; nõuab, et EL ja selle liikmesriigid suurendaksid oma suutlikkust hinnata sanktsioonide tegelikku mõju ja võimalikku kaasnevat kahju, et tagada kõigi Valgevene ja Valgevene üksikisikute vastaste piiravate meetmete täielik rakendamine ja takistada kõiki nendest kõrvalehoidmise võimalusi, samuti pakuksid piisavat toetust ELi sanktsioonide rakendamise eest vastutava ELi erisaadiku tööle, mille eesmärk on kõrvaldada kõik lüngad ja parandada kõigi sanktsioonide tulemuslikku rakendamist;

22. nõuab, et Venemaa ja Valgevene kantaks suure riskiga kolmandate riikide nimekirja, et võidelda rahapesu ja terrorismi rahastamise vastu; nõuab, et koostataks nimekiri Aljaksandr Lukašenka kriminaalse režiimiga seotud inimeste lähisugulastest, kes naudivad ELi riikide külalislahkust; nõuab nende sissesõiduviisade ja elanikustaatuse kohest läbivaatamist; nõuab tungivalt, et Rahvusvaheline Olümpiakomitee ja teised rahvusvahelised spordiliidud ei lubaks Valgevene ja Venemaa sportlastel, kellest paljud toetavad Venemaa põhjendamatut agressioonisõda Ukraina vastu või isegi osalevad selles, võistelda 2024. aasta Pariisi olümpiamängudel või muudel rahvusvahelistel spordisündmustel;

23. peab kahetsusväärseks asjaolu, et mõni liikmesriik teeb lobitööd Valgevene kaaliumkarbonaadi tootjate, sealhulgas Belaruskali vastaste sanktsioonide tühistamiseks, ning kutsub liikmesriike üles määrama kindlaks ühised lähenemisviisid sanktsioonidest tulenevatele probleemidele; mõistab hukka need kolmandad riigid, kes aitavad Venemaal ja Valgevenel kehtestatud sanktsioonidest kõrvale hoida, ning palub komisjonil ja liikmesriikidel kaaluda teiseste sanktsioonide rakendamist nende kolmandate riikide vastu; mõistab hukka Ungari välis- ja kaubandusministri ametliku visiidi Minskisse 2023. aasta veebruaris, mis on vastuolus ELi poliitikaga Valgevene, Venemaa ning Ukraina-vastase agressioonisõja suhtes; kutsub nõukogu ja komisjoni asepresidenti ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrget esindajat üles uurima lisaks sanktsioonidele lisameetmeid ning töötama tihedas koostöös ELi partneritega välja sidusa ja tervikliku pikaajalise lähenemisviisi Valgevene kohta;

Valgevene suveräänsus ning selle keele ja rahvuskultuuri kaitse

24. märgib suure murega Valgevene ulatuslikku poliitilist, majanduslikku, sõjalist ja kultuurilist alluvussuhet Moskvaga; peab kahetsusväärseks asjaolu, et Valgevenest on saanud Venemaa satelliitriik, ja mõistab hukka nende kahe režiimi tegevuse, mis võib viia selleni, et Venemaa annekteerib Valgevene ja liidab selle lõpuks endaga; mõistab hukka Aljaksandr Lukašenka režiimi ajaloolise revisionismi ja püüded õigustada oma kuritegusid, eelkõige Valgevene rahva represseerimist ja Ukraina-vastast agressioonisõda; mõistab hukka Venemaa juhtimisel Venemaa taktikaliste tuumarelvade paigutamise Valgevene territooriumile, millega rikutakse jõhkralt Valgevene tuumavaba staatust, mis tühistati pärast 27. veebruaril 2022 toimunud pettuslikku põhiseaduslikku referendumit; kordab oma hukkamõistu sellise paigutamise suhtes, mis on vastuolus tuumarelva leviku tõkestamise lepinguga ja võib põhjustada edasisi tuumarelvade ümberpaigutamisi piirkonnas; kutsub ELi, selle liikmesriike ja NATOt üles võtma sellise paigutamise vältimiseks kõik võimalikud meetmed; mõistab hukka Aljaksandr Lukašenka ähvardava retoorika tuumarelvade võimaliku kasutamise kohta; nõuab, et EL teeks koostööd Rahvusvahelise Aatomienergiaagentuuri ja tuumaohutust reguleerivate asutuste Euroopa töörühmaga, et tagada Valgevene Astravetsi

tuumaelektrijaamas tuumaohutus, ning peab kahetsusväärseks asjaolu, et Valgevene tuumaelektrijaama teine reaktor käivitati ilma, et rahvusvahelise üldsuse tõstatatud tuumaohutusega seotud probleeme oleks korralikult käsitletud; nõuab, et ELi institutsioonid ja liikmesriigid ei tunnustaks Aljaksandr Lukašenka režiimi poolt Venemaaga allkirjastatud lepinguid, mis loovutavad rahva tahte vastaselt Valgevene suveräänsuse;

25. nõuab, et EL ja liikmesriigid säilitaksid ühtsuse Aljaksandr Lukašenka režiimist ELile tulenevate mitmetahuliste ohtudega tegelemisel, eelkõige rände jätkuva ja kasvava riiklikult korraldatud ärakasutamisega, mis põhjustab tahtlikke inimkannatusi Valgevene piiril Läti, Leedu ja Poolaga ning kaugemal; mõistab teravalt hukka asjaolu, et Valgevene ametivõimud kasutavad rännet poliitilistel eesmärkidel, ja peab seda Aljaksandr Lukašenka režiimi sihipäraseks kättemaksuks ELi liikmesriikidele nende toetuse eest Valgevene demokraatlikele jõududele, et neid liikmesriike destabiliseerida; on mures humanitaarolukorra pärast Valgevene ja ELi liikmesriikide vahelistel piiridel; kutsub kõnealuseid ELi liikmesriike üles järgima ELi õigust, sest Euroopa põhinormide, rahvusvahelise õiguse ja iga inimelu väärikuse austamise tagamine, eriti probleemsetes olukordades, on demokraatliku Euroopa projekti keskmes ning EL soovib, et ka Valgevene selles osaleks; rõhutab vajadust tagada varjupaigaõigus, tagades samal ajal piiril lõksu jäänud rändajatele ja varjupaigataotlejatele inimlikud ja väärikad vastuvõtutingimused;

26. on arvamusel, et Venemaa sõjaväerühmituse Wagner Groupi saabumine Valgevenesse tekitab võimalikke julgeolekuriske Ukrainale, Valgevene ELi naabritele ja ELile tervikuna; kordab oma üleskutset nõukogule lisada Wagner Group ELi terroristiloetellu ning nõuab, et EL ja selle liikmesriigid jätkaksid Wagner Groupi tegevuse jälgimist ja tugevdaksid ELi piiride kaitset, et vältida Wagner Groupi provokatsioone või Wagner Groupi palgasõdurite katseid ELi siseneda, ning jätkaksid võitlust Valgevenest pärit kaupade kasvava salakaubaveo vastu;

27. märgib Valgevene kasvavat majanduslikku sõltuvust Venemaast ja muudest mittedemokraatlikest riikidest, sealhulgas Hiinast; taunib asjaolu, et Valgevene naaseb nõukogude ajal kekselt kavandatud majandusmudeli juurde, mis isoleerib riigi veelgi enam maailmaturust, toob kaasa mahajäämuse innovatsioonis ja moderniseerimises ning ajude pideva äravoolu, mis on kõik vastuolus Valgevene rahva – kes on viimastel aastatel näidanud üles üha rohkem ettevõtlikkust – huvidega;

28. tuletab kõigile Valgevenes tegutsevatele ELi ettevõtjatele meelde oma varasemat üleskutset olla ÜRO äritegevuse ja inimõiguste juhtpõhimõtete kohaselt eriti hoolikas ja täita inimõiguste austamise kohustust; palub sellistel ettevõtjatel hoiduda uutest investeeringutest Valgevenes ja avaldada Valgevene ametivõimudele töötajate ja kodanike jätkuva represseerimise pärast avalikult meelt;

29. kutsub komisjoni ja ELi liikmesriike üles jätkama väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate toetamist Valgevenes, kuna neil on olnud oluline roll Valgevene demokraatiameelse liikumise toetamisel nii 2020. aasta presidendivalimiste ajal kui ka pärast neid;

30. väljendab solidaarsust valgevenelastega, kes püüavad kaitsta ja edendada oma rahvuslikku identiteeti, eelkõige pingutusi suurendada valgevene keele kasutust; peab kahetsusväärseks, et hiljuti mõisteti kunstiline juht Pavel Belavus 13 aastaks vangi püüdluse eest edendada valgevene keelt ja kultuuri; kohustub suurendama oma suhtlust valgevene keeles, eelkõige Valgevene ja idapartnerluse poliitikat käsitlevate aruannete ja resolutsioonide tõlkimist valgevene keelde, ning kutsub teisi ELi institutsioone üles tegema sedasama;

31. nõuab tungivalt, et Valgevene režiim lõpetaks kõigi vähemuste, eelkõige etniliste, usuliste ja seksuaalvähemuste diskrimineerimise ja nendevastase vägivalla; mõistab hukka asjaolu, et Valgevene ametivõimud ründavad riigi leedu- ja poolakeelseid etnilisi kogukondi, eelkõige hiljutiste otsuste kaudu, mille eesmärk on sulgeda leedu ja poola koolid ning kaotada nendekeelne haridus; kutsub Valgevene ametivõime üles austama leedu- ja poolakeelsete vähemuste õigusi, sealhulgas õigust leedu- ja poolakeelsele haridusele; mõistab hukka Andželika Borysi, Andrzej Poczobuti ja teiste poolakeelse kogukonna liikmete vahistamise; on seisukohal, et Andželika Boryse vastu esitatud süüdistused vaenule õhutamises ja natsismi rehabiliteerimises on poliitilised ning neil puudub igasugune väärtus ja õigusjõud, ning võtab teadmiseks, et ta on nendest süüdistustest vabastatud;

32. mõistab teravalt hukka usukogukondade tagakiusamise Valgevenes, sealhulgas nii vaimulike kui ka ilmalike inimeste tagakiusamise, kes oma usutegevuses keelduvad toetamast Aljaksandr Lukašenka režiimi positsiooni ja väljendavad vastuseisu selle poliitikale; mõistab sellega seoses hukka õigeusu preestri Sjargei Rezanovitši, tema naise ja poja süüdimõistmise 16 aastaks vangi, surve, mida avaldati meie seast lahkunud õigeusu peapiiskopile Artsemi Kištšankale, samuti vaimulike korrapärase vahistamise, sealhulgas 2023. aasta mais katoliku preestrite Vjatšaslav Adamovitši, Andrei Kuliki ja Aljaksandr Šavtsovi ning leeriõpetaja Uladzislav Beladzedi vahistamise; mõistab hukka Minski katoliiklastelt kirikute konfiskeerimise ja igasuguse poliitilise tegevuse keelustamise protestantliku evangelismi raames;

33. nõuab tungivalt, et Aljaksandr Lukašenka režiim lõpetaks viivitamata LGBTI kogukonna liikmete tagakiusamise, diskrimineerimise ja nendevastase vägivalla ning tagaks nende täieliku kaitse ja kaasamise ühiskonda; toetab Valgevene LGBTI organisatsioonide pingutusi toetada õigusreforme, millega tagatakse kõigile üksikisikutele võrdsed õigused ja kaitse;

34. taunib asjaolu, et Valgevenes puuduvad puuetega inimesi käsitlevad diskrimineerimisvastased õigusaktid, samuti seda, et 2021. aastal suleti sunniviisiliselt riigi puuetega inimeste õiguste juhtorganisatsioon – puuetega inimeste õiguste amet; taunib puuetega laste ees seisvaid probleeme Valgevenes seoses nõuetekohase diagnoosimise, hariduse ja sotsiaalse taasintegreerimisega ning avaliku vastutuse ja läbipaistvuse puudumist asutustes, kus neid lapsi hoitakse; rõhutab vajadust deinstitutsionaliseerimise ja Valgevene Vabariigi puuetega inimesi ja nende sotsiaalset integreerumist käsitleva 30. juuni 2022. aasta õigusakti nr 183-Z kehtetuks tunnistamise järele, kuna sellega diskrimineeritakse puuetega lapsi ja täisealisi, piirates nende juurdepääsu alg-, kesk- ja kõrgharidusele sõltuvalt nende puude astmest; on jahmunud sellest, et Valgevene ametivõimud jätkavad erisuguste puuetega inimeste paigutamist samadesse asutustesse ega osuta ühelegi rühmale erihooldust, samuti et rohkem kui 10 000 puuetega inimeselt, kes elavad „psühhoneuroloogilistes“ asutustes, on võetud seaduslikud õigused, ning et kohtud on määranud nende asutuste juhid nende seaduslikeks eestkostjateks; rõhutab vajadust tunnistada kehtetuks sätted, mis lubavad sunniviisilist vabaduse võtmist;

Demokraatia ja Euroopa-püüdluste toetamine

35. rõhutab asjaolu, et Valgevenel on ajaloolised sidemed ülejäänud Euroopaga ning ühine kultuuripärand ja identiteet ning Valgevene rahva püüdlustele tuginedes peaks see jääma Euroopa poliitilise, kultuuri- ja majandusruumi osaks; tunnustab ja toetab soojalt Svjatlana Tsihhanovskaja ja Valgevene demokraatlike erakondade juhtide avaldusi valgevenelaste Euroopa-püüdluste kohta; nõuab, et ELi institutsioonid ja liikmesriigid töötaksid välja põhjalikuma ja terviklikuma strateegia koos laiaulatusliku majanduskavaga, et toetada Valgevene demokraatlikke jõude, sh opositsioonierakondi, kodanikuühiskonna aktiviste, inimõiguste kaitsjaid, sõltumatuid kunstnikke, sõltumatuid ametiühinguid ja vabasid meediakanaleid nii Valgevenes kui ka väljaspool seda, eesmärgiga edendada demokraatiale üleminekut selles riigis ning toetada Valgevene iseseisvust ja suveräänsust; nõuab laiahaardelisi suutlikkuse suurendamise programme, koolitusi õigusteadmiste kohta õigusaktide eelnõude koostamiseks ning digitaalse ja isikliku turvalisuse kohta, mentorlusalgatusi, praktikakohti ja muid haridusvõimalusi, et suurendada nende osalejate mõjuvõimu ja edendada nende potentsiaali;

36. nõuab paremat ELi suhtlust Valgevene rahvaga, et anda neile teavet ning võidelda riigi kontrolli all oleva meedia desinformatsiooni ja propaganda vastu; nõuab tungivalt, et ELi liikmesriigid edendaksid kontakte oma elanikkonna ja Valgevene rahva vahel ning kooskõlastaksid oma tegevust, et leevendada raskusi, millega peavad toime tulema demokraatlikud jõud ja opositsioonierakonnad, kodanikuühiskonna aktivistid ja teised, eksiilis viibivad Valgevene kodanikud, näiteks elamislubade saamisel ja pangakontode avamisel ning võttes arvesse viisade taotlemise menetlusi Valgevenes ja kolmandates riikides, muu hulgas sanktsioonirežiimi ebaõige kohaldamise tulemusel; rõhutab, et Valgevene rahvast ei tohiks võrdsustada Aljaksandr Lukašenka režiimiga ning et eksiilis elavaid valgevenelasi ei tohiks diskrimineerida režiimi kaasatuse tõttu Ukraina-vastasesse sõtta; mõistab hukka asjaolu, et Aljaksandr Lukašenka režiim saadab tahtlikult välja ELi, selle liikmesriikide ja muude riikide diplomaadid või jätab nende akrediteeringu pikendamata, et piirata nende toetust tagakiusatud valgevenelastele ja nende võimet viisasid väljastada; tunnustab ELi kodanikuühiskonna organisatsioonide tööd Valgevene kolleegide toetamisel ja valgevenelaste abistamisel ümberpaigutamise ajal ning kutsub ELi ja selle liikmesriike üles hõlbustama nende tööd veelgi suuremal määral;

37. julgustab liikmesriike lihtsustama veelgi menetlusi viisade ja elamislubade saamiseks neile, kes põgenevad Valgevenest poliitilistel põhjustel, või neile, kes vajavad nende vastu suunatud vägivalla tõttu arstiabi; kutsub komisjoni ja liikmesriike üles valmistama ette normid ja menetlused, et käsitleda juhtumeid, kus inimõiguste kaitsjatelt ja teistelt kodanikuühiskonna aktivistidelt võetakse Valgevene kodakondsus, ning toetama ELis elavaid valgevenelasi, kelle isikut tõendavad dokumendid on aegumas ja kellel ei ole võimalik neid uuendada, kuna nad ei saa Valgevenesse tagasi pöörduda;

38. kutsub nõukogu üles vaatama läbi ja ajakohastama oma järeldused Valgevene kohta, keskendudes Aljaksandr Lukašenka režiimist tulenevate julgeolekuriskide ennetamisele ja ohjeldamisele, mõjusale ELi avalikule poliitikale ja suhetele Valgevene rahvaga, sealhulgas eksiilis viibivate inimestega, struktureeritud koostööle Valgevene demokraatlike jõudude ja kodanikuühiskonnaga ning Aljaksandr Lukašenka režiimi ohvrite toetamisele;

39. väljendab heameelt demokraatliku Valgevene ametliku esinduse avamise üle Brüsselis 1. märtsil 2023; väljendab ka heameelt ühendatud üleminekuvalitsuse loomise üle demokraatliku liikumise keskse täitevorganina, mida rahvusvaheline üldsus peaks koos koordinatsiooninõukoguga, mis on Valgevene demokraatliku ühiskonna ühtne esinduskogu, käsitlema Valgevene rahva demokraatliku esindajana; nõuab, et allkirjastataks kokkulepe Euroopa Parlamendi ja Valgevene demokraatlike jõudude ja kodanikuühiskonna, sealhulgas ühendatud üleminekuvalitsuse ja koordinatsiooninõukogu vahelise koostöö ametlikuks muutmiseks ja süstematiseerimiseks; rõhutab, et nõukogu ja komisjon peavad säilitama rahvusvaheline tähelepanu demokraatiat toetaval liikumisel Valgevenes, mis on pärast Venemaa agressioonisõda Ukraina vastu muutunud, ning seda toetama; kutsub nõukogu ja komisjoni üles olema valmis eri stsenaariumideks, näiteks Aljaksandr Lukašenka (sunnitud) asendamiseks või Valgevene *de facto* annekteerimiseks või okupeerimiseks Venemaa poolt, ning konsulteerima nende stsenaariumide teemal üleminekuvalitsusega;

40. väljendab heameelt selle üle, et komisjon kiidab heaks toetusprogrammi „EU4Belarus: ühiskonna vastupanuvõime ja inimkapitali arengu toetamine“, mille eesmärk on toetada Valgevene demokraatlikke püüdlusi; on seisukohal, et selline toetus on hädavajalik, et säilitada Valgevene ühiskonnas 2020. aasta presidendivalimiste ajal rahu- ja demokraatiameelse liikumise käigus esile kerkinud muutused; nõuab, et programmi „EU4Belarus“ vahendid suunataks strateegiliselt tegevustesse, millega toetatakse Valgevene rahva Euroopa-püüdlusi;

41. kutsub komisjoni ja liikmesriike üles jätkama ja laiendama toetust Valgevene kodanikuühiskonna ja akadeemiliste institutsioonide kultuuri- ja haridustegevusele, sealhulgas sellele, mis on mõeldud valgevene keele ja sõltumatu meedia toetamiseks; rõhutab, kui oluline on toetada digiüleminekut ja luua valgevenelastele demokraatiat toetav ühiskondliku ja poliitilise osalemise ruum; kutsub komisjoni ja liikmesriike üles toetama jätkuvalt Valgevene sõltumatut meediat, mis hävitati suuresti pärast 2020. aasta presidendivalimisi ning pidi vahetama asukohta ja taastama oma tegevuse; palub sellega seoses komisjonil ja liikmesriikidel tugevdada valgevenekeelsete meediakanalite, sealhulgas Charter 97, Radio Racyja, Euroradio, Belsat TV, Naša Niva ja Novy Časi suutlikkust ning pöörata erilist tähelepanu sellistele uutele kanalitele nagu NEXTA, Malanka ja Zerkalo (varem TUT.BY); väljendab heameelt Radio Free Europe'i / Radio Liberty büroo Leetu ümberpaigutamise ja seal avamise üle, et pakkuda Valgevene inimestele usaldusväärset meediakajastust;

42. rõhutab, kui oluline on jätkuvalt tugevdada sidemeid ja koostööd ühelt poolt Valgevene ning teiselt poolt ELi noorte ja akadeemilise kogukonna vahel; väljendab heameelt ELi rahaliste vahendite eraldamise üle, et pakkuda Valgevene üliõpilastele ja spetsialistidele haridusvõimalusi, eelkõige projekti „EU4Belarus MOST+“ (liikuvusprogramm sihipäraste inimestevaheliste kontaktide loomiseks) kaudu; loodab, et selline toetus jätkub ja et valgevenelased kaasatakse olulisel määral sellistesse ELi programmidesse nagu „Erasmus+“ ja „Euroopa horisont“; nõuab lisaks pidevat toetust Valgevene sõltumatutele akadeemilistele asutustele, sealhulgas Vilniuses asuvale Euroopa Humanitaarülikoolile;

43. rõhutab, et märkimisväärne osa ELi rahalisest toetusest tuleks jätkuvalt suunata paindlike ja erapooletute ELi mehhanismide kaudu, nagu Euroopa demokraatia rahastu, mis tagaks hea sihipärase kodanikuühiskonna organisatsioonide, sõltumatute meediakanalite ja demokraatiat toetavate rühmade rahastamise ja aruandluskohustuse; nõuab, et nii Valgevenes kui ka väljaspool tegutsevatele valitsusvälistele organisatsioonidele antaks rohkem madala künnisega rahalisi vahendeid; teeb ettepaneku, et Euroopa demokraatia rahastu keskenduks rohkem Valgevenele, samal ajal kui liikmesriigid peaksid andma Euroopa demokraatia rahastule Valgevene demokraatlike jõudude toetamiseks rohkem vahendeid;

44. avaldab toetust ELi juhitava rahvusvahelise rahastajate konverentsi ettevalmistamisele Valgevene demokraatlike jõudude abistamiseks; nõuab, et EL teeks Valgevene demokraatlike jõudude esindajatega koostööd operatiivtasandil, et viia lõpule töö tegevuskava vastuvõtmisega, mille eesmärk on rakendada 3 miljardi euro suurune majandus- ja investeerimispakett, mille komisjon on juba ette näinud Valgevene rahva demokraatlike püüdluste toetamiseks; nõuab poliitilist dialoogi ELi ja Valgevene demokraatlike jõudude vahel, et jõuda selle toetuskava suhtes ühisele arusaamisele; rõhutab vajadust sisulise avaliku arutelu järele, et suurendada üldsuse toetust ELi tugevale osalusele;

45. väljendab muret Valgevene 2024. aasta parlamendi- ja kohalike valimiste läbipaistvuse, vabaduse ja õigluse pärast, pidades eelkõige silmas erakondadele kehtestatud uusi õiguslikke piiranguid ja keskvalimiskomisjoni avaldusi, milles seatakse kahtluse alla valimiste rahvusvahelise vaatlemise olulisus ja OSCE demokraatlike institutsioonide ja inimõiguste büroo roll; mõistab hukka demokraatlikele opositsioonierakondadele talumatute tingimuste loomise ja nende tegevusele piirangute kehtestamise Valgevenes; mõistab eelkõige hukka 2023. aasta veebruaris vastu võetud uue erakondade seaduse, mille selge eesmärk on takistada ja tõkestada demokraatlike jõudude tegevust, kehtestades lisapiiranguid ja kohustuse end justiitsministeeriumis registreerida; on seisukohal, et selle seadusega üritatakse tahtlikult demokraatlikke erakondi ametlikult likvideerida ja takistada neil 2024. aasta parlamendivalimistel osalemast, ning selle tulemusena keelustatakse *de facto* kõik režiimivastased erakonnad; kutsub liikmesriikide erakondi ning Euroopa tasandi erakondi ja poliitilisi sihtasutusi üles arendama edasi oma koostööd demokraatlike erakondadega Valgevenes ja neid toetama;

46. kutsub Valgevene demokraatlike jõudude juhtkonda üles säilitama ühtsust ja kasutama jätkuvalt uuenduslikke meetodeid Valgevene rahva teavitamiseks ja kaasamiseks, eelkõige riigi sees, et säilitada nende usaldus demokraatlike muutuste vastu ja nende usk sellesse ning mobiliseerida nad eelseisvatel valimistel;

o

o o

47. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule, komisjonile, komisjoni asepresidendile ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale, liikmesriikide valitsustele ja parlamentidele, ÜRO inimõiguste ülemvolinikule, ÜRO peasekretärile, Rahvusvahelisele Tööorganisatsioonile, Euroopa Nõukogule, Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsioonile, Valgevene demokraatlike jõudude esindajatele, Rahvusvahelisele Punasele Ristile, Rahvusvahelisele Olümpiakomiteele, Euroopa Jalgpalliliidule (UEFA), Rahvusvahelisele Jalgpalliliidule (FIFA), Rahvusvahelisele Jäähokiföderatsioonile (IIHF), Rahvusvahelisele Tenniseliidule (ITF), Professionaalsete Tennisistide Liidule (ATP), Naistennisistide Liidule (WTA) ning Valgevene Vabariigi *de facto* ametivõimudele.